

واژه‌ها و تعاریف نهایی شده وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

عنوان فارسی	تعریف نهایی شده
موسسه آموزش عالی	به هر یک از دانشگاه‌ها، مراکز آموزش عالی و پژوهشی گفته می‌شود که با هدف ترویج، ارتقاء دانش و تربیت نیروی انسانی در زمینه‌های مختلف علوم و با ضوابط شورای گسترش تأسیس شده باشد.
فضاهای کمک آموزشی	به فضاها و مکان‌هایی گفته می‌شود که غیر از کلاس‌های درس به منظور کمک در آموزش و پرورش به دانشجویان و دانش‌آموزان سرویس می‌دهد. مانند کتابخانه، مرکز کامپیوتر، آزمایشگاه‌ها و ...
فضاهای آموزش عالی	به مجموعه ساختمان‌ها، تأسیسات و بناهایی گفته می‌شود که در بخش آموزش عالی مورد استفاده و بهره‌برداری قرار می‌گیرند.
دوره‌های نوبت دوم (شبانه)	دوره‌هایی است که دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی با استفاده از فضاهای کالبدی و امکانات بلااستفاده در ساعات بعدازظهر و در مقابل هزینه‌های تحصیلی از دانشجو با کسب مجوز از شورای گسترش برگزار می‌نمایند.
دانشجو	به فردی اطلاق می‌شود که در یکی از دانشگاه‌ها، مراکز آموزش عالی و یا پژوهشی به تحصیل در یکی از رشته‌های مصوب شورای گسترش اشتغال دارد.
دانشجوی خارجی	فردی است که ملیت و تابعیت غیر ایرانی داشته و در یکی از دانشگاه‌ها، مراکز آموزش عالی و یا پژوهشی به تحصیل در یکی از رشته‌های مصوب شورای گسترش اشتغال دارد.
دانشجوی خارج از کشور	به فردی اطلاق می‌شود که با توجه به ضوابط تعیین شده از سوی شورای گسترش در یکی از دانشگاه‌های خارج از کشور به تحصیل اشتغال دارد.
گروه تحصیلی	به مجموعه‌ای از رشته‌های تحصیلی گفته می‌شود که از نظر موضوع، محتوا و برنامه درسی هم‌سنخ و هم‌گون باشند.
گرایش تحصیلی	به شاخه‌ای از یک رشته تحصیلی گفته می‌شود که ناظر به یک تخصص مشخص باشد.

رشته تحصیلی	یکی از شعب فرعی گروه‌ها یا شاخه‌های تحصیلی است که دارای موضوع، محتوا و برنامه درسی مشخص بوده و حداقل به ایجاد یک کارایی، مهارت یا فن در زمینه‌ای خاص منجر شود.
دوره‌ی فراگیر	به دوره‌ای گفته می‌شود که افراد علاقمند به آموزش عالی بدون شرکت در آزمون سراسری با رعایت مقررات مربوط در آن پذیرفته می‌شوند و پس از احراز حد نصاب علمی لازم در دروس تعیین شده به عنوان دانشجو محسوب می‌شوند.
دوره آموزشی	برنامه آموزشی مدونی که در طی دوره زمانی معین با هدف ارتقاء دانش، تغییر در نگرش، رفتار و ایجاد مهارت یا تخصص در آموزش گیرندگان اجرا می‌شود و طبق ضوابط معین منجر به صدور گواهینامه پایان دوره می‌شود.
فرصت مطالعاتی	امتیاز و مأموریتی است که با هدف افزایش کارایی و کارآمدی بخش آموزش عالی، حل مشکلات علمی و فنی کشور، توسعه و تعمیق دانش تجارب اعضای هیات علمی، آشنایی با دست آوردها و دانش فنی جدید و استفاده از همکاریهای علمی بین‌المللی و داخلی به اعضای هیات علمی طبق ضوابط مربوط اعطا می‌گردد.
مقاله علمی	نوشته‌ای است مبتنی بر تحقیقات و مستندات علمی، همراه با منابع و ماخذ که در یکی از مجلات معتبر داخلی و یا خارجی چاپ و منتشر و یا در گردهمایی‌های علمی ارائه شده باشد.
دانشگاه	موسسه‌ای است که با هدف ترویج، ارتقا دانش و تربیت نیروی انسانی در زمینه‌های مختلف علوم و فنون به ارایه‌ی آموزش عالی و انجام پژوهش پرداخته و با ضوابط شورای گسترش حداقل از سه دانشکده تشکیل شده باشد.
گروه آزمایشی	مجموعه‌ای از رشته‌های مختلف تحصیلی است که با توجه به مواد امتحانی آزمون‌های سراسری براساس ضوابطی معین به وسیله سازمان سنجش آموزش کشور تعریف می‌شود.
دانشجوی بورسیه	به فردی گفته می‌شود که در یکی از دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی (داخل یا خارج از کشور و یا بورسیه ترددی) با رعایت ضوابط معین و با استفاده از تسهیلات نهاد بورس دهنده به تحصیل اشتغال دارد.

دانشجوی بورسیه ترددی	دانشجوی بورسیه‌ای است که در یکی از دانشگاه‌های خارج از کشور ثبت نام نموده و حداقل نیمی از دوره تحصیلی خود را در داخل کشور، تحت نظر استاد راهنمای داخلی می‌گذراند و پس از فراغت از تحصیل، مدرک خود را از دانشگاه خارجی دریافت می‌نماید.
عضو هیئت علمی تمام وقت	فردی است که صلاحیت علمی و عمومی وی برای ارایه خدمات آموزشی و پژوهشی در مراکز آموزش عالی به تأیید مراجع ذیصلاح رسیده و تمام ساعات کار موظف خود را در آن مرکز به تدریس و تحقیق می‌گذراند.
دانشکده	موسسه‌ای است که با مجوز رسمی شورای گسترش در دانشگاه‌ها و یا به صورت مستقل تأسیس و حداقل در سه رشته تحصیلی فعالیت می‌نماید.
کتاب دانشگاهی	کتابی است که توسط کادر علمی مؤسسات آموزشی و پژوهشی در یکی از رشته‌های فنی و مهندسی، علوم پایه، علوم انسانی، کشاورزی، هنر و غیره تألیف و یا ترجمه شده باشد.
ارز دانشجویی	ارزی است که براساس ضوابط نهاد بورس دهنده به دانشجویان ایرانی خارج از کشور که از بورس یا مأموریت تحصیل و یا بورسیه آزاد استفاده می‌کنند، پرداخت می‌شود.
طرح	مجموعه‌ای از مطالعات، عملیات و خدمات مشخص و مرتبط را گویند که با هزینه معینی در یک دوره زمانی از قبل تعیین شده برای رسیدن به یک هدف معین انجام گیرد.
طرح تحقیقاتی	عبارت است از مجموعه‌ای همگون از فعالیت‌های علمی و فنی دارای زمان‌بندی، با هدف‌های مشخص تحقیق و توسعه که توسط مجموعه‌ای از کارکنان علمی و فنی اجرا می‌شود.
پایان‌نامه	اثری است مکتوب مبتنی بر تحقیقات علمی و عملی که توسط دانشجویان دوره کارشناسی ارشد و دکترای عمومی (حرفه‌ای) در پایان دوره آموزش عالی برای فراغت از تحصیل ارایه می‌شود.
رساله دکترا	اثری است مکتوب مبتنی بر فعالیت‌های سازمان یافته علمی - پژوهشی که توسط دانشجویان دوره دکترا در زمینه‌های خاص انجام و منجر به یک نوآوری می‌شود و در پایان یک دوره آموزش عالی ارایه می‌شود.

آموزش غیر حضوری	آموزشی است که شخص در نظام آموزشی اعم از دولتی و غیردولتی بدون الزام شرکت در کلاس از طریق کلاس‌های رفع اشکال و یا با استفاده از وسایل ارتباط جمعی به یادگیری مشغول می‌شود.
پژوهش (تحقیق)	مجموعه فعالیت‌های منظم و برنامه‌ریزی شده‌ای است که هدف آن گسترش دانش موجود، دستیابی به دانش یا فنون جدید، حل مسایل و یا نوآوری در زمینه‌های مختلف است.
آزمایشگاه پژوهشی	به مکانی گفته می‌شود که مجهز به وسایل آزمایشگاهی لازم برای انجام آزمایش‌های پژوهشی در زمینه‌های علمی مرتبط می‌باشد.
پژوهش کاربردی	پژوهشی است مبتنی بر دانش حاصل از تحقیقات و یا تجربیات که در جهت به کارگیری روش‌ها، نظریه‌ها و الگوهای موجود برای ارایه‌ی تحلیلی از یک پدیده که ممکن است به یافتن راه حلی منجر گردد، صورت می‌گیرد.
پژوهش توسعه‌ای	پژوهشی که با هدف ترویج نتایج پژوهش‌های بنیادی و کاربردی به منظور استفاده در تولید مواد، فرآورده‌ها، وسایل، ابزار، فرایندها و روش‌های جدید و یا بهبود آن‌ها صورت می‌گیرد.
پژوهش بنیادی	پژوهشی است که عمدتاً در جهت گسترش مرزهای دانش بدون در نظر گرفتن استفاده عملی از نتایج به دست آمده در تحقیقات انجام می‌گیرد، که در حال حاضر نتایج آن کاربردی نمی‌باشد و به دو گروه پژوهش‌های بنیادی محض و پژوهش‌های بنیادی راهبردی تقسیم می‌شود.
پژوهش بنیادی محض	پژوهشی است که بدون توجه به کاربردهای عملی و به منظور گسترش مرزهای دانش صورت می‌گیرد.
پژوهش بنیادی راهبردی	پژوهشی است که به منظور فراهم ساختن زمینه علمی لازم برای حل مسایل جاری و آتی انجام می‌شود.
مرکز آموزش عالی	موسسه‌ای است که برای ارایه خدمات آموزش عالی و پژوهشی از بین دارندگان مدرک دیپلم متوسطه، پیش‌دانشگاهی یا بالاتر دانشجو می‌پذیرد و به فارغ‌التحصیلان خود مدرک کاردانی یا بالاتر می‌دهد.
آموزشکده	موسسه آموزش عالی است که برای ارایه آموزش در مقطع کاردانی طبق ضوابط معین تاسیس می‌شود.

مقطع تحصیلی	یک دوره کامل تحصیلی است که به اخذ یک مدرک تحصیلی مانند دوره ابتدایی، راهنمایی، کاردانی، کارشناسی ارشد، دکترای تخصصی، دکترای حرفه‌ای، دکترای فوق تخصصی منجر می‌شود.
مقاله علمی - پژوهشی	نوشته‌ای است مبتنی بر تحقیقات و مستندات علمی که در آن یک نوآوری وجود دارد.
مقاله علمی - مروری	نوشته‌ای است که مروری بر تحقیقات و مستندات علمی در یک زمینه خاص می‌نماید.
مقاله علمی - ترویجی	نوشته‌ای است مبتنی بر تحقیقات و مستندات علمی که در آن نوآوری وجود ندارد و فقط رواج یک موضوع خاص به شکل کاربردی مطرح می‌شود.
دانش آموخته	فردی است که یکی از مقاطع تحصیلی را با موفقیت پشت سر گذاشته و استحقاق دریافت مدرک تحصیلی مربوطه را داراست.
دانش پذیر	داوطلبی است که شرایط ورود به دوره‌های فراگیر آموزش عالی را دارد و در موعد مقرر نسبت به ثبت نام در دوره‌های فراگیر اقدام کرده است.
آموزش پودمانی	نوعی از آموزش‌های گسسته می‌باشد که در آن تخصصی‌های عملی و یا مهارت‌های شغلی در قالب برنامه‌های مستقل ارائه می‌شود و در نهایت به صدور مدرک تحصیلی (کاردانی پودمانی) منجر می‌شود.
فارغ التحصیل	رجوع شود به دانش آموخته
پژوهشکده	مؤسسه‌ای است که با مجوز رسمی شورای گسترش ایجاد شده و براساس روش‌های علمی به فعالیت‌های پژوهشی می‌پردازد و حداقل از مجموع سه گروه پژوهشی تشکیل می‌شود.
مرکز تحقیقاتی	رجوع شود به مؤسسه تحقیقاتی
مؤسسه تحقیقاتی	مرکزی است که جهت انجام پژوهش‌های کاربردی و توسعه‌های مورد نیاز دستگاه‌های اجرایی کشور ایجاد گردیده و بر اساس دستور العمل‌های مربوطه دارای مجوز از دستگاه اجرایی ذی ربط می‌باشند
گروه پژوهشی	کوچکترین واحد پژوهشی است که با هدف پژوهش در یکی از زمینه‌های علمی، کاربردی و یا میان رشته‌ای در یک دانشکده یا مؤسسه تحقیقاتی تشکیل می‌شود و دارای حداقل ۵ عضو هیئت علمی پژوهشی می‌باشد.

پژوهشگاه	مؤسسه پژوهشی است که با مجوز شورای گسترش تاسیس و حداقل از سه پژوهشکده تشکیل شده باشد.
کارشناس پژوهشی	شاغل تحقیقاتی که تحت هدایت و رهبری پژوهشگر در اجرای پژوهش‌های علمی فعالیت می‌کند و حداقل دارای مدرک کارشناسی و یا معادل آن از دوره‌های غیردانشگاهی یا تجربه کاری معادل آن به تایید مرجع رسمی مربوطه است.
پژوهشگر تمام وقت	به فردی گفته می‌شود که بیش از ۹۰٪ وقت خود را صرف انجام پژوهش‌های علمی و فنی می‌کند، عضو هیئت علمی پژوهشی یا آموزشی می‌باشد و وظایف و نحوه ارتقاء او تابع مقررات هیئت علمی پژوهشی دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی خواهد بود و دارای حداقل مدرک فوق لیسانس (یا معادل آن از دوره‌هایی غیردانشگاهی یا تجربه معادل آن به تایید مرجع رسمی مربوطه) می‌باشد، محققین غیر هیئت علمی مراکز تحقیقات و دانشجویان کارشناسی ارشد و دکترا که در حال انجام پایان‌نامه خود هستند نیز پژوهشگر تلقی می‌شوند.
پژوهشگر نیمه وقت	به فردی گفته می‌شود که کمتر از ۹۰٪ و بیش از ۱۰٪ وقت کاری خود را صرف کمک به پژوهش‌های علمی و فنی می‌کند، عضو هیئت علمی پژوهشی یا آموزشی در یک گروه پژوهشی یا آموزشی می‌باشد و وظایف و نحوه ارتقاء او تابع مقررات هیئت علمی پژوهشی یا آموزشی دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی خواهد بود و دارای حداقل مدرک فوق لیسانس (یا معادل آن از دوره‌هایی غیردانشگاهی یا تجربه معادل آن به تایید مرجع رسمی مربوطه) می‌باشد، محققین غیر هیئت علمی مراکز تحقیقات و دانشجویان کارشناسی ارشد و دکترا که در حال انجام پایان‌نامه خود هستند نیز پژوهشگر تلقی می‌شوند.